

לבחור במלוכה

הברית שנכרתה עם האומה — והבחירה הפרטית שלי היום

לאחר כל זה מגיעות פרשיות נצבים וילך. כאן משה רבינו מעמיד את הברית בשלימותה. כל ישראל נצבים לפני השם, והוא מודיע להם שהברית אינה שייכת רק לאותו הדור: "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת. כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלקינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום".

ובאמת, לא רק ספר דברים מיוסד על ברית. כל התורה כולה היא ברית. הברית עם אברהם אבינו, יציאת מצרים, מתן תורה, קבלת המצוות והכניסה לארץ, כולם שלבים של קשר אחד. הקדוש ברוך הוא לוקח לו עם, והעם נכנס עמו בברית העומדת לדורות.

ענין הברית הוא אפוא יסוד גדול מאוד. הוא נוגע בשאלה הפשוטה והעמוקה ביותר בחיי האדם: מה מחייב אותי בעולמי? מדוע אני צריך לעבוד את השם? האם מפני שאני מפחד מן העונש, או מפני שאני מצפה לשכר? האם מפני שקיבלתי ממנו טובות, או שיש כאן קשר עמוק יותר, קשר שאינו מתחיל בכל בוקר מחדש לפי הרגשתי באותה שעה?

אחד שאל אותי: למה צריכים לעבוד את השם? האם אני רוצה, או שאני מוכרח, אני חייב? ולמה אני חייב? מפני שעומדים מולי עונשין? הלא גם סטאלין עמד נגד האדם עם ריוואלווער. האם לדבר כזה אפשר לקרוא חיוב? הלא זה כולו דבר חיצוני, שאינו נוגע לעצם רצונו של האדם.

ואם תאמר שעבודת השם באה מצד הכרת הטוב, גם זה אינו מתיישב לי. אם אין לי חיים טובים, למה אני צריך לעבוד את השם? וכי כל הקשר שלי עם הקדוש ברוך הוא תלוי בטובות שאני מרגיש שקיבלתי ממנו? ואם חיי מלאים צער ויסורים, האם שוב אין לי סיבה לעבוד אותו?

אמרתי לו: מה אתה שואל בכלל? הלא קיבלנו עלינו את בריתו.

פרשת נצבים מתחילה במעמד של ברית. "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם". כל ישראל עומדים יחד, מראשי העם ועד חוטב העצים ושואב המים, כדי "לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו". אין זו ברית עם יחידים בלבד, אלא עם כלל ישראל, עם כל חלקי העם ועם כל הדורות העתידיים לצאת מהם.

אבל באמת אין הברית מתחילה בפרשת נצבים. כל ספר דברים הוא במידה רבה ספר הברית. משה רבינו עומד לפני פטירתו ומכין את ישראל להיכנס לארץ, וכל דבריו מכוונים להעמיד אותם מחדש בתוך הקשר שנכרת ביניהם ובין הקדוש ברוך הוא.

תחילה הוא מקבץ את העבר. הוא מזכיר להם את

הדרך במדבר, את החסדים ואת הנסיונות, את החטאים ואת הסליחה. ובמיוחד הוא חוזר אל מעמד הר סיני, ומזהיר: "רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך". אין זה רק זכרון של מאורע גדול שהיה פעם. זהו זכרון הברית שעליה עומדים כל חיי ישראל.

בפרשת ואתחנן נאמר: "ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת

הדברים". מתן תורה היה כריתת ברית. הקדוש ברוך הוא בחר בישראל להיות לו לעם, וישראל קיבלו עליהם להיות עמו, לשמוע בקולו ולחיות על פי תורתו. עשרת הדברות לא ניתנו רק כרשימת מצוות, אלא כדברי הברית שבין המלך ובין עמו.

מכאן נמשכים כל דברי משה רבינו לאורך הספר. המצוות, האזהרות, התביעה שלא לשכוח את השם, והברכות והקללות הבאות בפרשת כי תבוא, כולן חלק מן הברית. ואכן התורה קוראת לתוכחה בפירוש: "דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב".

אמר לי: אני לא הייתי שם. אני לא קיבלתי.

נכון רש"י הקדוש פירש על הפסוק: "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת. כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלקינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום". שהברית נכרתה גם עם הדורות העתידיים להיות. וידוע מה שאמרו חז"ל, שכל נשמות ישראל עמדו בהר סיני. אבל עדיין נשארה השאלה: מה באמת פירוש הדבר? איך יכולה קבלה שנעשתה לפני אלפי שנים להיות הקבלה שלי?

אלא שהברית לא התחילה בהר סיני בלבד. היא היתה מונחת כבר בעצם יציאת מצרים. ישראל לא היו בני חורין, ואחר כך בא הקדוש ברוך הוא והטיל עליהם עול חדש. הם היו עבדי פרעה, והקדוש ברוך הוא הוציא אותם משעבוד קשה ונתן להם מציאות חדשה.

כבר בתחילת שליחותו של משה רבינו נאמר: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה". יציאת מצרים ומתן תורה לא היו שני מעשים נפרדים. הקדוש ברוך הוא הודיע מתחילה שהוא מוציא את ישראל מעבודת פרעה כדי שיעבדו אותו על ההר. הם יוצאים מעולו של פרעה ונכנסים תחת עול מלכות השם.

אילו היו שואלים את בני ישראל בתוך מצרים: האם אתם רוצים להישאר תחת יד פרעה, לעבוד בחומר ובלבנים ולהשליך את בניכם ליאור; או שאתם רוצים שהקדוש ברוך הוא יוציא אתכם, יעשה אתכם לעם ויביא אתכם אל ארץ טובה, ובתוך החיים החדשים האלה תקבלו עליכם את מלכותו ואת תורתו – אין שום ספק במה היו בוחרים.

זהו בגדר "אנן סהדי". אנו עדים שכל האומה היתה מקבלת את הדבר ברצון. בשעה שישראל יצאו ממצרים היה פשוט להם שלשם כך הם יוצאים, ובהגיעם להר סיני אמרו בפירוש: "נעשה ונשמע". הם לא קיבלו עליהם עוד דבר בנוסף לאחר הגאולה; קבלת המלכות היתה עצם צורתה של הגאולה.

ממילא אין הברית מעשה פרטי של אנשים מסוימים שקיבלו התחייבות בשביל אנשים שעדיין לא נולדו. הברית היתה קבלת האומה על עצם צורת קיומה. הקדוש ברוך הוא הוציא אומה ממצרים, והאומה הזאת קיבלה עליה להיות עמו ולעבדו. האנשים הפרטיים מתחלפים בכל דור, אבל האומה נשארת אותה אומה.

כשאדם אומר: "אני לא הייתי שם", התשובה היא שגופו הפרטי אכן לא היה שם, אבל האומה שלו היתה

שם. הוא אינו אדם זר שמבקשים להכניסו לתוך חוזה ישן. הוא נולד כחלק מאותו עם שיצא ממצרים, עבר בתוך הים, עמד לפני הר סיני וקיבל את התורה.

הרי בכל ליל פסח אנו אומרים: "עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלקינו משם". איננו אומרים רק שאבותינו היו עבדים ואבותינו יצאו. אילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו, עדיין אנחנו ובנינו היינו משועבדים. גאולת האומה היא גם הגאולה שלנו, וכשם שהגאולה שלהם היא הגאולה שלנו, כך קבלת הברית שלהם היא הקבלה שלנו.

זהו פירוש הכתוב: "את אשר ישנו פה עמנו עומד היום... ואת אשר איננו פה עמנו היום". הדורות העתידיים עדיין לא עמדו שם בגופם, אבל הם כבר היו כלולים באומה שעמה נכרתה הברית. אותה אומה שעמדה אז לפני השם עומדת לפנינו גם היום, ואנחנו חלק ממנה.

אלא שהאדם עדיין יכול לומר: כל זה מובן מצד האומה, אבל אני עצמי איני זוכר שקיבלתי. לא שמעתי את הקולות, לא ראיתי את ההר ולא אמרתי בפי "נעשה ונשמע". אולי אני חלק מן העם שקיבל, אבל היכן נמצא הרצון הפרטי שלי בתוך הקבלה הזאת?

כאן בא ראש השנה ומגלה שני דברים. תחילה הוא מגלה שהברית אינה תלויה רק בזכרוננו של האדם, מפני שהקדוש ברוך הוא הוא "זוכר הברית". ואחר כך הוא נותן לאדם עצמו להיכנס עכשיו לתוך הברית ולקבל עליו מחדש את מלכות השם ברצונו.

אנחנו שוכחים, הדורות עוברים, וכל אדם מרגיש כאילו הכל מתחיל ממנו. אבל לפני הקדוש ברוך הוא הברית עומדת עכשיו. הוא זוכר את יציאת מצרים, את מתן תורה, את ה"נעשה ונשמע" ואת קבלת האומה לכל דורותיה. וכשהקדוש ברוך הוא זוכר את הברית, הוא אינו רק נזכר בסיפור ישן; הוא מעמיד את הקשר בהווה.

זהו ענינם של הזכרונות בראש השנה. בשעה שהעולם עומד להתחדש, הקדוש ברוך הוא זוכר את בריתו עם הבריאה ואת בריתו עם ישראל. אבל אין די בכך שהקדוש ברוך הוא זוכר את הקבלה הראשונה. גם האדם צריך להכניס לתוכה את רצונו הפרטי.

"אמרו לפני בראש השנה מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה". בזכרונות הקדוש ברוך הוא זוכר את הברית העתיקה. במלכויות עומד האדם עכשיו ואומר: אותה מלכות שקיבלה האומה אז, אני בוחר לקבל עלי היום.

הדלת שנשארה פתוחה

כשהאדם מגלה שדרך הביזנעס שלו היא גם דרך חיי

בתקופה האחרונה התחיל אחד הקליענטים הגדולים של ראובן להקטין את ההזמנות. בתחילה חשב ראובן שזו תקופה חלשה. כשעברו עוד שני חדשים וההזמנות הוסיפו לרדת, קרא למנהל המכירות ושאל מה אירע.

המנהל לא ידע. המחירים לא עלו, המשלוחים הגיעו בזמן, וכמעט לא היו טעויות. ראובן עבר בעצמו על החשבון של הקליענט ומצא שני ארדערס שהגיעו יום אחד מאוחר. הוא קבע שמעתה יבדקו בכל בוקר אם נשאר ארדער שלא יצא.

בחוודש הבא ירדו ההזמנות עוד יותר. ראובן בדק את השיחות עם הקליענט והוסיף הוראה שכל בקשה ממנו תעבור מיד למנהל. הוא אף נתן לו הנחה קטנה. השירות נעשה טוב יותר, אבל הקליענט לא חזר לקנות כפי שקנה בעבר.

ערב אחד נשאר ראובן באפיס לאחר שהעובדים הלכו. הוא היה צריך לשלוח לבעל חנות פייל ישן, אבל לא מצא אותו. לאחר שחיפש באימעילס ובפאלדערס שלו, נזכר שפעם שלח את הפייל גם לשמעון כדי לשאול את דעתו על דבר קטן.

דלתו של שמעון עדיין היתה פתוחה. שמעון ישב לבדו מול המחשב, וסביבו היו מונחות כמה דוגמאות חדשות. ראובן נכנס ושאל אם יוכל למצוא אצלו פייל ששלח לפני כחצי שנה.

"אצלי איני מוצא דבר שכתבתי אתמול", אמר שמעון, "אבל אולי את הדברים שלך אוכל למצוא".

הוא חיפש את שמו של ראובן, ואחר כך את שם החברה. על המסך הופיעה

שורה ארוכה של אימעילס. בעוד שמעון עובר עליהם, הבחין ראובן בשם מוכר. זה היה שמו של הקליענט שהקטין אצלו את ההזמנות. "אתה עובד אתו?" שאל ראובן.

"התחלנו עכשיו דבר קטן", אמר שמעון. הוא הרים מן השלחן פעקעזש חדש והראה לו. "הוא מנסה להכניס קו אחר של פראדאקטס לכמה מן החנויות שלו".

ראובן הביט בפעקעזש. במשך חדשים ניסה להבין מדוע האיש קונה ממנו פחות. הוא בדק את המחירים, את המשלוחים ואת עבודת העובדים. אבל על קו חדש של פראדאקטס לא שמע מאומה.

"הוא מעולם לא אמר לי שהוא משנה את הביזנעס", אמר.

"גם לי לא אמר בתחילה", השיב שמעון. "הוא רק אמר שהסחורה הישנה כבר אינה הולכת כמו פעם. ישבנו ודיברנו. שאלתי מה הקליענטים שלו מבקשים, על מה הם מסתכלים, ומה הם משאירים על המדף. לאט לאט התחלנו להבין שהחנויות שלו צריכות דבר אחר".

האפיס של ראובן והאפיס של שמעון עמדו זה כנגד זה בקומה השלישית של בנין ישן בבארא פארק. בכל בוקר בשעה שמונה בדיוק היה ראובן פותח את דלתו, נכנס, וסוגר אותה אחרי. דלתו של שמעון עמדה פתוחה רוב היום.

ראובן ניהל חברה גדולה שהפיצה סחורה לחנויות. היו לו שלשה ווערהאוזעס, כמה טראקס ועשרות עובדים. הביזנעס כבר עמד על תלו שנים רבות, וכל דבר בו היה מסודר. לכל עובד היה תפקיד, לכל הוצאה היתה חתימה, ולכל בעיה היה סדר קבוע כיצד לטפל בה.

כאשר אירעה טעות, ראובן לא הסתפק בתיקונה. הוא רצה לדעת כיצד ימנעו אותה מכאן ולהבא. עובד שלח ארדער לכתובת שאינה נכונה, ומאותו יום היו צריכים שני אנשים לבדוק כל כתובת. חשבונית נשלחה באיחור, והוא קבע שעה קבועה שבה כל החשבוניות יוצאות.

על אחד המדפים באפיס שלו עמדו כמה ביינדערס עבים. באחד היו כללי הווערהאוז, באחד סדרי החשבונות, ובאחד הוראות לעובדים המדברים עם קליענטים. ראובן היה אומר שאם דבר נמצא רק בראשו של אדם, אין עליו עדיין ביזנעס.

מעברו השני של ההאלוועי היה האפיס של שמעון. הוא ניהל חברה קטנה שעזרה לבעלי חנויות וליצרנים לפתח פראדאקטס חדשים ולמצוא דרכים חדשות למכור אותם. היו לו רק שבעה עובדים, ולא תמיד היה ברור מי מהם יושב היכן.

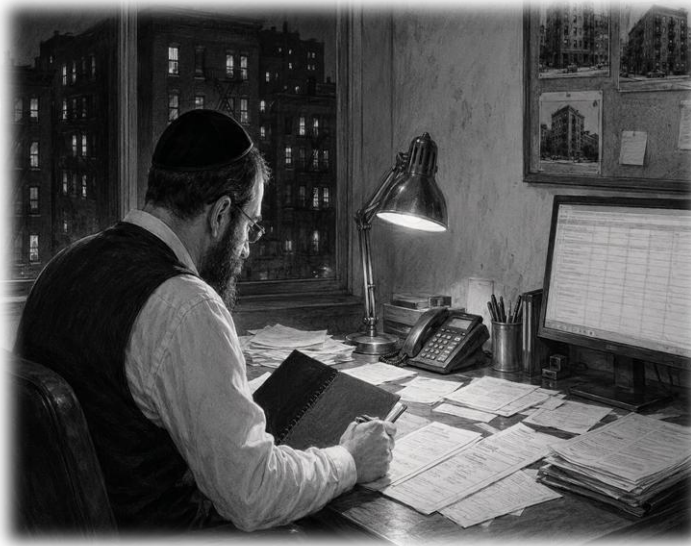
באמצע האפיס עמד שלחן

גדול. על הקירות היו תלויות דוגמאות של פעקעזשעס, מודעות ישנות ופתקים שעליהם נכתבו שאלות ששמעו מקליענטים. לפעמים עמדו שלשה עובדים ליד הלוח ודיברו יחד, ולפעמים ישב שם קליענט שעה ארוכה וסיפר על הביזנעס שלו.

ראובן לא הבין כיצד אפשר לנהל כך חברה. בכל פעם שעבר ליד הדלת הפתוחה וראה שני עובדים עומדים עם כוס קאווע ומדברים, חשב ששמעון טוב עם אנשים, אבל יום אחד יהיה מוכרח להתחיל לנהל ביזנעס.

שמעון התפעל מן הסדר של ראובן. כשנכנס לאפיס שלו, הכל עמד במקומו. העובדים ידעו מה לעשות, והרעפארטס היו מוכנים בזמן. אבל שמעון הרגיש שבמקום ההוא קשה לומר דבר שלא נאמר קודם.

השניים הכירו זה את זה כמה שנים. הם נפגשו במעלית, בהאלוועי ובמנחה בבית המדרש הסמוך. לפעמים שאל ראובן את שמעון שאלה בעיני מארקעטינג, ולפעמים ביקש שמעון לדעת כיצד ראובן מסדר דבר מסוים. אבל השיחות ביניהם לא ארכו יותר מכמה דקות.

צריכים לעשות. הוא הסביר לו שיקבע סדר חזק יותר, שילך לישון בזמן ושלא ייתן למצב הרוח לנהל אותו.

הבן שתק. ראובן חשב שקיבל את הדברים. אבל מאז לא דיבר על הקושי.

פתאום נזכר ראובן בדברי הקליענט. הוא ניסה לומר שהחננויות שלו צריכות דבר אחר, אבל הסעילסמען הסביר לו שהחברה אינה עובדת כך. לאחר מכן חדל לבקש והתחיל לקנות פחות.

אולי גם בנו ניסה לומר לו דבר חדש, והוא השיב לו כיצד החיים צריכים לעבוד. אולי הבן לא הפסיק להרגיש את הקושי. אולי רק הפסיק להתלונן.

ראובן נזכר גם בתפילתו. הוא הגיע בזמן ואמר את כל המילים, אבל כבר זמן רב לא שאל מה נעשה בתוכו בשעת התפילה. כאשר הרגיש שהתפילה יבשה, קיבל על עצמו להביט יותר בסידור. הוא תיקן את סדר התפילה, אבל לא שאל מה לבו מנסה לומר לו.

למחרת, כשפגש את שמעון במעלית, שאל אותו אם יש לו כמה דקות.

הם נכנסו לאפיס של שמעון וישבו ליד השלחן הגדול. ראובן הוציא את מחברת אלול והניח אותה לפניו.

"אני חושב שאני מנהל גם את עבודת השם שלי כמו את הביזנעס", אמר. "בכל פעם שמשוהו אינו הולך, אני מחזק את החוק. מעולם לא שאלתי אם הדבר שאינו הולך מנסה לומר לי משהו".

שמעון עבר על כמה מן הקבלות הישנות.

"הלא בזכות הדברים האלה החזקת כל כך הרבה שנים", אמר. "אצלי הבעיה הפוכה. אני מבין בכל שנה הרבה דברים חדשים, אבל לא תמיד נשאר מהם דבר לאחר סוכות".

ראובן חייך. "אתה צריך אולי ביינדער אחד".

"ואתה צריך אולי דף אחד ריק", השיב שמעון.

באותו ערב פתח ראובן שוב את המחברת. בראש הדף כתב: "מה עלי לשמור". תחת הכותרת כתב להגיע חמש דקות קודם התפילה ולהחזיק בשיעורו גם בימים הקשים.

אחר כך כתב כותרת שניה: "למה עלי להיפתח".

הוא כתב לשמוע את בנו עד הסוף בלי להכין תשובה. ללמוד פעם אחת בכל שבוע מהלך שאינו מתאים להבנתו הראשונה. ולעמוד לאחר התפילה שתי דקות בלי לבדוק רק אם אמר הכל, אלא לשאול מה אחת מן המילים אמרה לו.

הוא לא ביטל שום סדר ישן. הוא לא השליך את החוקים ששמרו עליו כל השנים. אבל בפעם הראשונה הבין שחוק יכול לשמור על החיים, ואפשר גם להשתמש בו כדי שלא לתת לחיים להשתנות.

למחרת בבוקר פתח ראובן את דלת האפיס בשעה שמונה בדיוק. כמו בכל יום, הכל עמד במקומו. העובדים הגיעו בזמן והרעפארטס חיכו על שלחנו.

אבל הפעם לא סגר מיד את הדלת.

הוא השאיר אותה פתוחה, קרא למנהל המכירות ואמר: "היום אל תאמר לי תחילה מה עשינו. אמור לי מה עדיין איננו רואים".

"אבל השירות שהוא מקבל ממני טוב", אמר ראובן. "בחודשים האחרונים תיקנתי במיוחד כל דבר שהיה יכול להפריע לי".

שמעון שתק מעט.

"יתכן שזו הבעיה", אמר לבסוף. "אתה נותן לו טוב יותר את מה שהוא כבר אינו צריך באותו אופן".

ראובן התיישב מולו. הוא סיפר על שני המשלוחים שאיחרו, על ההוראה החדשה שקבע, על ההנחה שנתן ועל הבדיקה הנוספת שהכניס. שמעון שמע הכל.

"כל מה שעשית היה נכון", אמר. "אבל הכל בא לאחר שכבר החלטת מה הבעיה. חשבת שהעבודה הישנה אינה נעשית מספיק טוב. לא חשבת שאולי העבודה נעשית היטב, אבל המציאות השתנתה".

"וכיצד אפשר לנהל ביזנעס אם בכל יום פותחים מחדש את כל השאלות?" שאל ראובן. "עובדים צריכים לדעת מה לעשות. אי אפשר שכל אחד יחליט מה הקליענט צריך".

"נכון", אמר שמעון. "חוק שומר על תשובה שכבר מצאת. אבל הוא אינו יכול לבוא במקום שאלה שעדיין לא שאלת".

שמעון מצא את הפייל ושלח אותו לאימעיל אדרעס שראובן נתן לו. ראובן הודה לו וחזר אל האפיס שלו. בהאלוועי החשוך עמדו שתי הדלתות זו כנגד זו. דלתו של שמעון נשארה פתוחה. ראובן נכנס לאפיס שלו וסגר את דלתו.

למחרת התקשר ראובן בעצמו אל הקליענט. בפעם הראשונה לא שאל מדוע ההזמנות ירדו ולא ניסה לשכנע אותו לחזור. הוא רק שאל מה השתנה בחננויות שלו, והקשיב.

הקליענט סיפר שכבר זמן רב הוא מרגיש שהסחורה הישנה אינה מתאימה לכל החננויות. הוא ניסה פעם לומר זאת לאחד הסעילסלייט, אבל הלה הסביר לו שהחברה אינה עובדת בדרך אחרת. לאחר אותה שיחה הפסיק הקליענט לבקש. הוא פשוט התחיל לקנות פחות.

באותו שבוע התחיל חודש אלול. לאחר מעריב דיבר הרב בבית המדרש על חשבון הנפש. הוא אמר שאדם צריך לבדוק את סדרי, לחזק את שיעוריו ולקבל על עצמו דבר שיוכל לעמוד בו.

ראובן אהב דרשות כאלו. הוא לא המתין לרגש גדול. כשהחליט דבר, כתב אותו וקבע לו זמן. באותו לילה פתח בביתו מחברת שבה כתב בכל אלול את קבלותיו לשנה החדשה.

הוא עבר על הדפים מן השנים הקודמות. לקום מוקדם יותר. להגיע קודם התפילה. לא לדבר עד אחר הלימוד. להוסיף עוד שיעור. לבדוק בכל ערב אם עמד בסדריו. בכל שנה מצא מקום שנחלש, ובכל שנה הוסיף דבר שיחזיק אותו יותר.

הוא לקח את העט כדי לכתוב את הקבלות של השנה הזאת, אבל ידו נעצרה. המחברת הזכירה לו פתאום את הביינדערס שבאפיס. גם כאן היה לכל חולשה חזק, לכל נפילה גדר ולכל איחור סדר חדש.

הוא לא מצא במחברת שאלה אחת על דבר שעדיין אינו מבין. אחר כך נזכר בבנו. כמה שבועות קודם לכן ניסה הבן לספר לו על קושי שהיה לו בישיבה. ראובן שמע כמה מילים וכבר ידע מה